

13. Дячук О. В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством / О. В. Дячук, В. В. Новодворська // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2013. – Вип. 10 (3). – С. 243-251.

14. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с.

15. Грушко В. І. Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія і практика вітчизняних компаній : монографія / В. І. Грушко, О. Г. Чумаченко. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – 252 с.

16. Грушко В. І. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. С. 20-28.

17. Грушко В. І. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 28-32.

18. Грушко В. І. Вплив глобальних та інтеграційних процесів на розвиток інститутів фінансового ринку України / В. І. Грушко // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – №4 (18). – С. 110-114.

УДК 336.025;336.711.65

М.О. Вербинська
аспірант,
кафедра управління
фінансово-економічною безпекою,
Університет економіки та права «КРОК»

Базель III як реформа підходів до регулювання банківської системи

Визначено основні принципи банківського регулювання, особливе значення Базельських угод про капітал у створенні сприятливих умов для підтримки стійкості банківських систем і попередження фінансових криз. Досліджено нову систему захисту та значимість нових директив Базель-III, проаналізовано аспекти державного регулювання діяльності банків в Україні.

Ключові слова: банківське регулювання, угода про капітал, Базельські угоди, банківська система, державне регулювання.

М.А. Вербинская
аспірант,
кафедра управления
финансово-экономической безопасностью,
Университет экономики и права «КРОК»

Базель III как реформа подходов к регулированию банковской системы

Определены основные принципы банковского регулирования, особое значение Базельских соглашений о капитале в создании благоприятных условий для поддержания устойчивости банковских систем и предупреждения финансовых кризисов. Исследована новая система защиты и суть новых директив Базель-III, проанализированы аспекты государственного регулирования деятельности банков в Украине.

Ключевые слова: банковское регулирование, соглашение о капитале, Базельские соглашения, банковская система, государственное регулирование.

M. Verbynskaya
PhD student,
Department of Financial
and Economic Security Management
“KROK” University

Basel III as a reform of approaches to banking system regulation

The main principles of banking regulation, the importance of the Basel Accord on capital in the creation of favorable conditions for maintaining of the stability of the banking system and prevention of financial crises are defined, a new system of protection and the essence of the new directives of Basel III are studied, aspects of state regulation of activities of banks in Ukraine are analyzed.

Keywords: *Bank regulation, capital agreement, Basel Accord, banking system, state regulation.*

Постановка проблеми

Розуміння і структура процесу регулювання фінансової стійкості комерційних банків перебуває в центрі уваги науковців. Широкий спектр ризиків банківської діяльності зумовлює необхідність в їхньому всебічному аналізі, систематизації та розробці ефективного механізму регулювання. Впровадження міжнародних стандартів Базель – III на даний час для всіх країн є актуальним питанням. Це стосується і української банківської системи. Світова фінансова криза торкнулася практично всіх країн світу, і наразі світова банківська система знаходиться на стадії відновлення. Необхідне створення міри гармонізації економічних інтересів банків з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища за умов гарантування захисту від дестабілізуючих чинників шляхом запровадження правових, фінансових, організаційних, технічних і соціально-психологічних заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Окремі аспекти управління банківськими ризиками досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Белова [2; 3], О. Криклій [2; 3], К. Курилов [5], Т. Макшанова [6], О. Медведєва [7], Л. Примостка [1], та ін. Однак, проблема управління банківськими ризиками залишається нерозв'язаною через складність вибору оптимальної стратегії та інструментарію їх оцінки й регулювання, зважаючи на багатогранність стратегічних зон діяльності банків й банківських продуктів. За результатами подій останніх років, світова криза змусила регулюючі та наглядові органи посилити контроль над банківською діяльністю, а також вимоги щодо розрахунку й дотримання пруденційних нормативів, і внести коректування до законодавчих актів. Цей процес ще недовершений і потребує постійного контролю та дослідження.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

На основі аналізу стану банківської системи державипротягом 2014-2016 років, за даними статистичної інформації Національного банку України, можна зробити висновки про те, що проблема запобігання основним фінансовим ризикам у банківській сфері невирішена остаточно. Наслідки економічної та політичної кризи в державі в 2014-2016 рр. змусили звернути особливу увагу на проблему банківської безпеки. Останні події в українській банківській сфері демонстру-

ють хиткість і нестабільність національної банківської системи, її фінансову нестійкість, відсутність дієвих механізмів контролю та впливу на банки зі сторони держави й наглядових органів.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження питання укріплення фінансової стійкості банківської системи України з врахуванням вимог світової банківської системи.

Вклад основного матеріалу дослідження

Світова фінансова криза в теперішній час торкнулася фактично всіх країн світу, і, на даний час, світова банківська система знаходиться на стадії відновлення. Багато банків понесли значні збитки, деякі з них пройшли санацію та реструктуризацію своїх боргів, інші – були ліквідовані. В результаті минулих подій, світова криза змусила регулюючі та наглядові органи посилити контроль над банківською діяльністю, а також вимоги щодо розрахунку й дотримання пруденційних нормативів, і внести коректування в законодавчі акти [1].

Вирішенням цієї проблеми також зайнявся міжнародний Базельський комітет з банківського нагляду, який у листопаді 2010 року в Сеулі на саміті країн «великої двадцятки» схвалив третю базельську угоду – Базель III. Впровадження Базельських стандартів є дуже важливим для України, оскільки це не тільки допоможе подолати кризу та відновити банківську систему, але й підтримає Україну в прагненні стати повноправним членом світової банківської системи.

Для того, щоб оцінити важливість впровадження норм Базель-III у банківську систему України, важливо розглянути виникнення та дію всіх Базельських угод про капітал.

Зупинимося на понятті і функції Базельського комітету. Базельський комітет з банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків (англ. Committee on Banking Supervision of the Bank for international Settlements) був заснований в місті Базель (Швейцарія) в 1974 році президентами центральних банків країн «групи десяти» (G10). Членами комітету є високопоставлені представники центральних банків і органів фінансового регулювання таких країн як Аргентина, Австралія, Бельгія, Бразилія, Великобританія, Німеччина, Гонконг, Індія, Індонезія, Іспанія, Італія, Канада, Китай, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Росія, Саудівська Аравія, США, Сінгапур, Туреччина, Франція, Швеція, Швейцарія, ПАР, Південна Корея і Японія [7].

Європейська служба банківського нагляду, Європейський центральний банк, Європейська комісія, Інститут фінансової стабільності і Міжнародний валютний фонд беруть участь в роботі на правах спостерігача. Базельський комітет з банківського нагляду збирається чотири рази на рік. Постійно діючий секретаріат при Банку міжнародних розрахунків розташовується в Базелі. Основне завдання Комітету – запровадження єдиних стандартів у сфері банківського регулювання. Комітет розробляє директиви і рекомендації для органів регулювання держав-членів. Ці рекомендації є обов'язковими до виконання [7].

У 1988 році Базельський комітет з питань банківського нагляду прийняв Міжнародне наближення оцінки капіталу і стандартів капіталу (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards). Документ відомий також як Угода про капітал, або Базельська угода. Пізніше цей документ отримав ще одну скорочену назву – «Базель».

Базельська угода про капітал 1988 року («Базель») визначила для банків стандарти достатності капіталу, а саме: елементи капіталу, вагові коефіцієнти ризику, цільовий стандартний коефіцієнт достатності капіталу. Базельська угода I місти-

ла такі основні постулати: капітал банку складається з основного та додаткового; капітал потрібен для покриття кредитного ризику, який визначається за допомогою вагових коефіцієнтів; співвідношення між капіталом банку та його активами, взятими з врахуванням коефіцієнта кредитного ризику [7].

Прийняття Угоди про капітал стало переломним етапом для розвитку банківського нагляду в світі. З її появою органи банківського регулювання отримали перший стандарт міжнародного рівня, на який можна було рівнятися. Слід зазначити, що Угода про капітал від самого початку була націлена на «міжнародно-активні банки» і була обов'язковою лише для країн – членів Базельського комітету (до яких не належить Україна). Однак, відносна простота й доступність методик і підходів Угоди про капітал спричинили те, що її було запроваджено майже у 130 країнах світу, зокрема й в Україні, причому щодо всіх банків – об'єктів нагляду незалежно від їх «міжнародної активності» [2].

Укладення Базельської угоди про капітал-I дало змогу на певний час пом'якшити гостроту проблеми забезпечення фінансової стійкості та надійності банків. Очевидна обмеженість Базельської угоди-I полягала у врахуванні тільки кредитного ризику банківських портфелів (ризик контрагента і країни). Незважаючи на те, що зазначений вид ризику є найважливішим, в умовах наростання нестабільності фінансових ринків і здійснення банками операцій на них, все більшої ваги набувають ринкові ризики, зокрема валютний, відсотковий і ризики операцій з похідними фінансовими інструментами [2].

У 2004 році Базельський комітет прийняв нову концептуальну редакцію Угоди про капітал – Базельську угоду про капітал II («Базель-II»). Основною метою «Базель-II» є сприяння адекватній капіталізації банків і вдосконалення систем управління ризиками. Таким чином, все це слугувало б посиленню стабільності банківської системи в цілому. Для цього регулятивний капітал банку має відповідати його реальним ризикам, покривати всі основні ризики та визначати обсяг операцій, який може здійснювати банк відповідно до рівня свого капіталу [3].

«Базель-II» не замінює попередні редакції Угоди про капітал, а лише доповнює їх. З формального погляду він є черговою поправкою до Угоди, аніж новим документом. Тому він не містить ані порядку розрахунку регулятивного капіталу, ані вказівок щодо мінімально необхідного значення адекватності капіталу – ці вимоги лишаються незмінними з попередніх версій документа.

Розуміння циклічності економічних криз змушує міжнародну спільноту знаходити шляхи захисту банківської системи. Остання економічна криза вдарила саме по цій фінансовій системі і дала зрозуміти спеціалістам, що необхідно вдосконалити захист фінансової системи світу [5].

Зміст нових директив полягає в значному посиленні вимог до банківських резервів на покриття можливих втрат від активних операцій, а саме до банківських ліквідних резервів та їх якості. Головне положення реформи передбачає поступове збільшення до 2019 року рівня ліквідних резервів власного капіталу банківської установи з 4% до 6%. За невиконання вимог до буферного капіталу передбачаються санкції у вигляді обмежень на виплату бонусів співробітникам та дивідендів акціонерам [6].

Впровадження нової системи захисту має на меті виконання наступних нормативних завдань:

- 1) підвищення якості капіталу;
- 2) підвищення рівня капіталу;
- 3) знижене боргове навантаження в результаті введення обмежувального коефіцієнта боргового навантаження;

- 4) підвищення покриття короткострокової ліквідності;
- 5) підвищення стабільного довгострокового фінансування;
- 6) повномасштабне охоплення ризиків, особливо ризику контрагента [4].

«Базель-III», як і «Базель-I» та «II», визначатиме, насамперед, мінімальний розмір регулятивного капіталу, якого фінансові установи змушені будуть дотримуватися [8].

Отже, з метою забезпечення та підтримки стабільності фінансового сектору в цілому, ухвалено рішення щодо запровадження додаткових вимог до капіталу, ліквідності, стосовно вжиття інших наглядових заходів, спрямованих на зменшення негативної дії зовнішніх чинників. Представники Базельського комітету переконані, що запропоновані вимоги є раціональними й не стануть на заваді відновленню світової економіки після кризи [8].

Україна прагне бути активним учасником світових фінансових ринків, і для цього їй необхідно дотримуватися загальноприйнятих світових норм та стандартів. Безумовно, в Україні існує низка внутрішніх перешкод в частині адаптації міжнародних стандартів до вітчизняних умов, основними з яких є такі:

- відсутність належної матеріальної та недостатність технічної бази;
- недостатнє правове забезпечення;
- високий рівень фіктивної капіталізації;
- слабка транспарентність діяльності банків;
- слабкість державного регулювання банківської сфери.

Проте, завдяки тому, що в нашій країні діють найбільш жорсткі вимоги до банківського капіталу, аніж у світовій практиці, вітчизняні банки вже сьогодні, і навіть із запасом, готові до впровадження нових нормативів достатності капіталу. Однак, актуальною проблемою залишається якість капіталу банківських установ, адже капіталізація багатьох українських банків складається з коштів переоцінки основних засобів; не сплачених відсотків; коштів пов'язаних структур, які оформлялися субординуваним боргом [5].

Результатом прийняття нових правил має стати поліпшення якості й транспарентності банківського капіталу першого рівня. А також динамічне резервування, при якому межа можливих втрат створюються не в момент дефолту, погіршуючи і без того складне становище банку, а накопичується на фазі зростання кредитного портфелю й витрачається в період кризи, не створюючи тиску на рентабельність і власний капітал [2].

Поряд з тим, важко стверджувати, що стандарти є універсальним та досконалим механізмом запобігання фінансових криз у майбутньому. Ефективність нової моделі вважається досить сумнівною без відповідних реформ у нагляді та регулюванні фінансового сектору загалом [3].

Таким чином, Базель-III захищає банківську систему від невеликих циклічних ризиків. Втім, наврядчи він зможе захистити від системних криз. Мінусами від введення нових нормативів є :

- по-перше, банкам протягом найближчих 8 років може знадобитися до 1 трильйона доларів вливань в акціонерний капітал. Звідки вони візьмуть такі фінансові ресурси в умовах дуже повільного зростання світової економіки, невідомо [5].

- по-друге, збільшення капіталу означає, що збільшиться вартість цього капіталу, тобто банкам доведеться підвищити свої прибутки вдвічі, а для збільшення прибутків банки будуть змушені піднімати відсоток за кредитами. Зростання відсоткової ставки буде невеликим, але навіть таке зростання відсотка по кредиту може негативно позначитися на нездоровій економіці [8].

- по-третє, банківську систему, скоріше за все, чекає низка злиттів і погли-

нань, а це зменшить кількість банків, конкуренцію в банківській сфері, і стійкість системи (оскільки, чим менше гравців, тим менш стійка вся система) [6].

Висновки

Базельські угоди про капітал мають особливе значення у створенні сприятливих умов для підтримки стійкості банківських систем і попередження фінансових криз.

Базель-III є реакцією на глобальну фінансову кризу 2007-2009 рр. Аналізуючи її причини, експерти в якості однієї з основних причин виділяли провали пруденційного регулювання діяльності фінансових посередників. В умовах поглиблення фінансової глобалізації національні стандарти організації, функціонування та регулювання діяльності фінансових посередників перестали відповідати сучасним вимогам. Базель-III значно посилює вимоги до структури й якості капіталу банку: вводяться нові мінімальні вимоги до достатності капіталу першого рівня і його складової частини – базового капіталу, а також відбувається поступове припинення визнання в капіталі гібридних інструментів та уточнюється список регулятивних вирахувань з капіталу.

Література

1. Банківські ризики ; Примостка Л.О. // Офіційний сайт <http://www.nbuv.gov.ua> [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2012_2/032-037.pdf
2. Белова І.В., Криклій О.А. Інструментарій банківського нагляду: теорія, методологія та практика: Монографія/ уклад. І.В.Белова, О.А.Криклій. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2014. – 177 с.
3. Белова І.В., Криклій О.А. Ризик-менеджмент у банку: теорія та організація: Монографія / Укладачі О.А. Криклій, І.В. Белова, О.М. Пожар, Н.П. Верхуша, – 147 с.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000, ВР // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
5. Курилов К.Ю. К вопросу определения финансового механизма управления, его содержания и основных элементов [Текст] / К. Ю. Курилов, А. А. Курилова // Финансовая аналитика: проблемы и решения. – 2012. – № 11. – С. 24-31.
6. Макшанова Т. В. Рынок структурированных финансовых продуктов в России : современный этап и перспективы развития/ Т. В. Макшанова // Молодой ученый. – 2013.– № 3. – С. 258-262.
7. Медведева О. Е. Внедрение международных стандартов Базель III: плюсы и минусы // Молодой ученый. – 2014. – №1. – С. 398-401.
8. Статистика Національного банку України // Офіційний сайт <http://www.bank.gov.ua> [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>

УДК 657.1

Я.Ш. Кашай
магістр

спеціальності «Облік та аудит»
Університет економіки і права «КРОК»

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку виробничих запасів

У статті проаналізовано нормативно-правові акти ТОВ «Остерського промкомбінату», що регулюють бухгалтерський облік виробничих запасів.